

реалізації дієвої гендерної політики в системі державного управління України, оскільки цей чинник, на сьогодні, є чи не одним із ключових у демократизації усієї системи державної служби.

Література

1. Говорун Т., Кікінежді О. Гендерна психологія : навчальний посібник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2004.
2. Жінка може все: МОЗ скасував обмеження на 450 професій для жінок. *Еспресо*. Матеріал від 21.12.2017 р. URL: https://espresso.tv/news/2017/12/21/zhinka_mozhe_vse_moz_skasuvav_obmezheniya_na_profesiyi_dlya_zhinok
3. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Текст закону розміщено на офіційному сайті Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>
4. Інглхарт Р. Модернізація, культурні зміни та демократія. URL: https://www.hse.ru/data/2012/02/24/1266136909/inglehart_welzel.pdf
5. Порівнюємо дані перепису населення України 2020 і 2001 років// Слово і Діло. Матеріал від 23.12.2020 р. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/01/23/infografika/suspilstvo/porivnyuyemo-dani-perepysu-naselennya-ukrayiny-2020-2001-rokiv>
6. Марценюк Т. Гендер для всіх. Виклик стереотипам. Київ : Основи, 2017. 256 с
7. Камінська Н. Забезпечення гендерної рівності. Київ : КНТ, 2019.

ГЕНДЕРНА ОСВІТА У ВИШАХ УКРАЇНИ ПЕРЕД НОВИМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ВИКЛИКАМИ СЬОГОДЕННЯ

Ірина ГРАБОВСЬКА

Київський національний університет

імені Тараса Шевченка,

grabovskai@ukr.net

Тетяна ТАЛЬКО

Дніпровський національний університет

імені Олесья Гончара,

talkotm@ukr.net

Останні 5–6 років ситуацію із гендером в освіті можна описати як стабільно регресуючу. Мало того, що в абсолютній більшості українських вишів гендерна тематика представлена у змісту вибіркових дисциплін, на вивчення яких, як відомо, відводиться досить мала кількість годин у порівнянні не лише з базовими дисциплінами, але навіть і з іншими гуманітарними дисциплінами, які даються на вибір студентам. У середньому навіть у великих вузах країни групи курсів за вибором нараховують 7–8 людей. Тобто, охоплення аудиторії гендерною проблематикою мізерне. Хоча завжди можна сказати, що це все ж краще, ніж нічого, бо оте «нічого» теж було притаманне українським вузам на початку незалежності та й трохи згодом також. Вочевидь, наявність курсів з теорії гендеру у вузах України навіть у вище зазначеному форматі варто оцінити як позитивний момент. Адже сучасна українська освіта активно втрачає свою гуманітарну складову в процесі так званої освітньої реформи та оптимізації освітнього процесу.

Отже, сьогодні можна із повним правом констатувати, що та позитивна динаміка, яка спостерігалась у просуванні гендерної проблематики у суспільному просторі України з отриманням нею незалежності та вибором європейського вектору розвитку, фактично втрачена. І це при тому, що на державному рівні декларується прагнення наблизити українську реальність до стандартів Євросоюзу, де гендерна складова є невід'ємною частиною політичного процесу.

Цьому феноменові є декілька пояснень. Насамперед, відбувається це тому, що у всьому так званому цивілізованому світі (який «задає тон» в інтелектуальних домінантах сучасної загальнолюдської спільноти) спостерігається активне наростання протистояння як фемінізму, так і гендерології (гендерознавству) загалом. У цьому неважко переконатись, спостерігаючи за тими багатотисячними аудиторіями, які збирають лекції, наприклад, професора Дж. Пітерсона – рупора сучасного антифемінізму та антигендеристики, борця проти «тиранії меншості» – в Інтернеті і на реальних майданчиках. Під гендерознавством, гендеристикою, гендерологією ми маємо на увазі навчальну дисципліну та систему знань про статус жінок і чоловіків у соціумі, їхні стосунки, що впливають на організацію особистісного життя та самоуправління. Студентські аудиторії дуже жваво і активно реагують на вказані тенденції у світовій інтелектуальній царині, маючи можливість фактично одночасно зі своїми зарубіжними «колегами» слідкувати за зміною світової ідейної та ідеологічної палітри. Ідеї, подібні до тих радикально антигендерних інвектив, які висловлює Дж. Пітерсон та його однодумці, активно проникають в студентське середовище українських вишів і формують опозицію щодо викладання гендерних спецкурсів. Принаймні, маємо подібну ситуацію у деяких центральних, східних та південних вузах України. Не варто також ігнорувати російські «скреповські» впливи, притаманні певною мірою цим територіям.

Реальність, яка до нас приходить завдяки глобалізації, накладається на місцеву специфіку, а саме: на думку абсолютної більшості авторитетних гуманітаріїв, в Україні до цього часу ще не завершено модернізаційний проєкт. І гендеристика (і «гендер» загалом) як породження фактично відсутнього в Україні постмодерну, тут сприймається як певна інтелектуальна гра, мало пов'язана з дійсністю країни. Під впливом «недомодернізації» відбувається активне повернення до стереотипів традиційної культури з відповідним есенціалістським баченням природи статі. Не можна не помітити, що на формування відповідної світоглядної парадигми впливає релігійний ренесанс, який переживає Україна постколоніального періоду, з відповідними релігійному світоглядові стереотипами жіночих і чоловічих ролей та патріархатними установками.

Щоб не бути голосливими, наведемо декілька суджень із підсумкових студентських робіт зі спецкурсу «Основи теорії гендеру», виконаних у формі есе. (Використані роботи із персонального архіву доцента Т. Талько). Наприклад: «Історія – це певні правила гри. Ми живемо за цими правилами і вступаємо у взаємодію з іншими за цими правилами. Гендер – це спроба створення зброї для руйнування усталених традиційних правил. Ця спроба здійснена, бо певним людям здається, що спільноти занадто довго живуть за одними й тими ж соціальними

законами та правилами. Отже, їх потрібно переробити, бо старі закони вже набридли. До того ж гендер – це спосіб продемонструвати свою владу. Незрозуміло лише навіщо знищувати віками освячені норми взаємодії між жінками і чоловіками? Життя вже все розставило по місцях. За великим рахунком, там немає місця для гендерних теорій, хоча самі вони цікаві». Такі «роздуми» досить характерні для чоловічої частини аудиторії. Не рідко саме від чоловічої частини студентства можна почути про те, що «чоловіки аналітично і тому більш критично відносяться до гендеру, а жінки, які цими теоріями захоплюються, прагнуть перехопити владу у суспільстві».

Щоправда, на фоні вище наведених чоловічих фобій, позитивно звучать думки жіночої частини аудиторії, яка з одного боку констатує, що українське суспільство зовсім не сприймає гендер через відсутність знання про нього, а з іншого вказує на його актуальність саме для сучасної України, де «жінка і воює, і керує», тому «цілком логічно, що люди повинні усвідомити сучасну реальність, бо гендерна теорія якраз і описує сучасність. Українське суспільство потребує гендерних досліджень, люди повинні усвідомити теперішню реальність, а не сидіти у своєму ізольованому минулому».

Отже, варто розуміти, що «гендер» у вищих України сприймається неоднозначно. І ситуація навряд чи зміниться на краще, враховуючи нові виклики, які стоять як перед гендерною теорією, так і перед практикою.

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ЯК УМОВА ДУХОВНОГО, КУЛЬТУРНОГО ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У ПОГЛЯДАХ СОФІЇ РУСОВОЇ

Галина ГРУЦЬ

**Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
hrutsg@ukr.net**

Усвідомлення рівності людей незалежно від їхнього соціального статусу, майнового стану, релігійної приналежності та інших обставин – об'єктивна складова суспільного прогресу. Деякі чинники, які розділяли суспільство на різні, часто антагоністичні групи, залишилися в минулому, але чимало зберігають свій вплив досі. Однак існують явища, які зберігатимуться завжди. Це віковий і статевий поділ. Саме тому визначальним критерієм ефективності процесів гуманізації та гуманітаризації будь-якої людської спільноти є ставлення до жінок і дітей. Ці дві категорії були й залишаються найбільш уразливими в умовах соціальних катаклізмів чи збройних конфліктів. Тому люди, які прагнули зробити людство гуманнішим, особливу увагу приділяли проблемам рівності без огляду на статеву приналежність, позаяк сприяли утвердженню ідеї гендерної рівності, поглиблювали вивчення проблем педагогіки, домагалися створення таких умов виховання дітей, за яких дитина отримувала б найоптимальніші можливості для фізичного, духовного та інтелектуального розвитку. Для українського народу в другій